

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

124:2 • 2004

Redaktören har ordet

Vad kostade kläder under medeltiden? När försvann dygden från ekonomin? Varför dricker engelsmän te medan svenskar föredrar kaffe? Hur förhåller sig rollen som konsument till rollen som medborgare? Dessa och många andra frågor besvaras i föreliggande häfte, ägnat konsumtion, av Göteborgshistorikern Eva Andersson, den stockholmske ekonomhistorikern Leif Runefelt, Södertörnhistorikern Leos Müller och Uppsalahistorikerna Hanna Hodacs och Anna Eriksson-Trenter.

Konsumtionsforskning är ett livaktigt fält såväl inom ekonomisk historia som historia varför ett temanummer om just konsumtion är motiverat. Livaktigheten framgår bland annat av Uppsalahistorikern Gudrun Anderssons och Växjöhistorikern Katarina Fribergs översikter, som behandlar nyare forskning om konsumtionskultur under tidigmodern tid respektive konsumentkooperationens kultur samt Kooperationens upp- och nedgång.

Med tanke på att all historia är samtidshistoria är det föga förvånande att historiker och ekonomhistoriker i allt högre grad kommit att intressera sig för konsumtion; vi lever som bekant i konsumismens era, där gränsen mellan medborgare och konsument blir alltmer diffus, där den allt snabbare globaliseringsprocessen homogeniserar smak och utbud och samtidigt väcker motstånd och protester och där varumärken spelar en allt större roll för våra livsstilar – även om historiker just i detta avseende kanske inte hör till de allra mest trendkänsliga.

Dagens debatt liknar i vissa avseenden 1700-talets. Dock skulle ingen idag komma på tanken att hävda att lyxkonsumtion är av godo så länge det är de rika som står för den. Rimligen var också konsumentinflytandet mera begränsat då än nu. På 1700-talet hade ingen hört ordet "bojkott"; det myntades som bekant först år 1880, då godsförvaltaren Charles Boycot på Irland i en tvist om arrendevillkor i påtryckningssyfte isolerades från ekonomiska och sociala förbindelser av sina arrendatorer. Varken Boycot eller hans arrendatorer var bekanta med ordet "buycotts", som är en skapelse av vår egen tid och ett uttryck för det växande intresset för politisk konsumtion, det vill säga konsumtion som politiskt ställningstagande och påtryckning. Att köpa produkter märkta Bra Miljöval, Krav et cetera och att investera i etiska fonder är att ta politisk ställning. Möjligen handlar det också, precis som i tidigmodern tid, om manifestation; genom att köpa rätt varor demonstrerar man

att man är en medveten, god och ansvarskännande medborgare. Den miljövänliga tygkassen, fylld med ekologiskt odlade produkter manifesterar en livsstil och en livshållning på samma sätt som 1600-talets adelsmans överdådiga spenderande och hip-hoparens byxor med jättehäng. Konsumtion och manifestation hänger samman, då som nu.

Häftet rymmer också en debatt mellan å ena sidan Linköpingshistorikern Dag Lindström och å den andra historikern Arne Jarrick och ekonomhistorikern Johan Söderberg, båda verksamma i Stockholm. Debatten behandlar civiliseringsprocessen i Jarricks och Söderbergs tappning och dess förklaringsvärde. Huruvida det rör sig om en favorit i repris eller ej är debattörerna oense om, liksom mycket annat. Oavsett om debatten i år firar tioårsjubileum eller inte är den intressant och viktig; svenska historiker debatterar på tok för sällan mera övergripande förklaringar och deras värde. Det är min förhoppning att föreliggande debatt skall inspirera fler medlemmar av professionen att fatta pennan. Någon brist på ämnen att diskutera är det som bekant inte. Vis av tidigare erfarenheter är jag dock inte överdrivet optimistisk; det förefaller vara svårare att få svenska historiker att gå i polemik i offentligheten än att få radikalpacifister att slåss.

I föreliggande häfte skriver Lundahistorikerna Lars Edgren och Sverker Oredsson om sin nyligen bortgångne kollega, Lars-Arne Norborg. Jag hade själv förmånen att ha Lars-Arne Norborg som lärare när jag i början av 1980-talet läste grundkursen i historia i Lund. Han var en entusiasmerande föreläsare och en grundlärdd människa som bar sin bildning med stor lätthet. Lars-Arne Norborg tog sina studenter och deras frågor på största allvar och rycktes ibland med så till den grad att han i sin iver att förklara inte bara fyllde tavlan utan även overheadduken. För undertecknad framstår Lars-Arne Norborg som sinnebilden för den gode akademiske läraren: kunnig, flitig, alltid påläst och välförberedd, lidelsefullt engagerad och ständigt nyfiken och med en närmast obegränsad tilltro till studenternas förmåga. Lars-Arne Norborgs lärar-, forskar- och folkbildargärning väcker respekten och manar till efterföljd.

Häftet innehåller som vanligt även opponenter recensioner av avhandlingar samt kortrecensioner. Jag vill passa på att uppmana dem som opponerat på svenska avhandlingar i historia och ekonomisk historia under åren 2002 och 2003 och som ännu inte inkommit med sina recensioner till *Historisk tidskrift* att snarast göra detta. Arbetet med det utlovade separata opponenterrecensionsnumret är i full gång. Min förhoppning är att vi i detta

nummer skall kunna få med samtliga ännu inte publicerade opponenterrecensioner för 2002 och 2003 så att vi från och med nummer fyra i år kan börja publicera anmälningar av avhandlingar framlagda under 2004. Opponentrecensionsnumret beräknas komma ut efter sommaren. Jag vill också uppmana min uppmaning till samtliga *Historisk tidskrifts* läsare att börja recensera i tidskriften. Till redaktionen inkommen litteratur finns förtecknad på sidorna 365 till 367. Det är bara att anmäla sitt intresse till redaktionen.

Lars M Andersson